

STRATEGIJA RAZVITKA ZNANOSTI SVEUČILIŠTA U ZADRU¹

Plan aktivnosti 2009.-2014.

Sažetak

Od 1396. odvija se u Zadru organizirana visokoškolska nastava i znanstveni rad. Novo, moderno sveučilište osnovano je na novim i preoblikovanim programima Filozofskoga fakulteta u Zadru, utemeljenoga 1956. Na Sveučilištu danas djeluju 23 odjela i tri znanstvena centra s oko 70 preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih programa. U ovom trenutku na Sveučilištu studiraju 6.093 studenta (od toga 1.283 apsoluta po starom programu), nastavu izvodi 361 nastavnik od čega 145 doktora znanosti, 62 magistra te 154 asistenta bez magisterija, lektora i predavača. Ovome broju treba pridodati i 30 novaka koji povremeno sudjeluju u nastavi. Sredstvima MZOŠ-a financira se ukupno 50 znanstvenih projekata, a sredstvima EU-a (4 Tempus i nekoliko FP-a u fazi prijave). Znanstveni rad i nastava izvode se na više lokacija (Stara zgrada na Rivi, Novi kampus, Citadela, Znanstveno središte na Relji, a u budućnosti i u obnovljenoj Tehničkoj školi). U Studentskom domu ima mjesta za 207 studenata. U lipnju je izabrano arhitektonsko rješenje za novu Sveučilišnu knjižnicu u Novom kampusu.

Budući da Sveučilište nema u ovom trenutku cjelovitu strategiju svoga razvitka, ova *Strategija* na mnogim mjestima zadire u polja koja nisu strogo znanstvena, ali o njima na razne načine ovisi, pa će i zbog toga biti podložna promjenama i dopunama u trenutku kada se izradi i donese cjelovit strateški dokument. Razumije se da će i ukupno stanje u društvu i u akademskom okruženju utjecati na promjene tijekom provedbe.

Poslanje (misija) Sveučilišta u Zadru je obrazovanje visokokvalitetnih istraživača za potrebe znanosti i hrvatskoga društva. Da bi se to postiglo potrebna je uz ostalo i jasna vizija razvitka Sveučilišta. Ona, prema ovoj strategiji, prije svega mora Sveučilištu otvoriti prostor znanstvenih istraživanja koja su do danas bila zasjenjena dominantnom obrazovnom orijentacijom Sveučilišta. U tom smislu strategija razvitka znanosti usmjerena je na:

¹ U izradi Strategije sudjelovali su članovi Povjerenstva za znanost: prof. dr. Tatjana Aparac-Jelušić, prof. dr. Emil Hilje, doc. dr. Leonardo Marušić, doc. dr. Zvezdan Penezić, prof. dr. Vladimir Skračić, doc. dr. Maša Surić i doc. dr. Nikola Vuletić. Iznimno važnu pomoć, osobito u strukturiranju Strategije, pružio nam je prof. dr. Mile Đelalija. Suradivali su još i doc. dr. Damir Čavar, prof. dr. Srećko Jelušić i većina službi Sveučilišta. Tehničku koordinaciju vršio je Darko Frleta. Zahvaljujemo svima svim autorima, svima suradnicima i svim službama koje su nas opskrbljivale potrebnim podatcima. (Lektura: Ankica Bralić).

- a) unaprjeđenje i afirmaciju onih programa po kojima je Sveučilište bilo do danas prepoznato,
- b) uvođenje u sustav i afirmaciju novih programa potrebnih društvu,
- c) afirmaciju programa koji njeguju i razvijaju sve zadarske i regionalne posebnosti, osobito one koje su vezane uz jadranski i mediteranski prostor.

14

Ciljevi ove strategije su brojni. Prije svega, iako naizgled ne stoji u jasnoj vezi sa znanošću, treba provesti reorganizaciju nastavnoga procesa na takav način da se stvori više slobodnog vremena za znanstvena istraživanja. Cilj je znanstvena istraživanja osnažiti i osnivanjem novih sveučilišnih centara i novih instituta iz humanističkih, društvenih, prirodnih, tehničkih i biomedicinskih znanosti te pokretanjem novih doktorskih studija – koliko je moguće - interdisciplinarnih i interinstitucionalnih, domaćih i međunarodnih. U tom smislu će se osnažiti rad na pristupanju velikim domaćim (NZZ) i međunarodnim (FP7) projektima i drugima koji se ne nalaze unutar ovih dviju grupacija. Cilj je također uravnotežiti razvitak "starih" i "novih" znanstvenih programa i dati razumnu prednost onima za koje društvo iskazuje interes i potrebu, ne podliježući merkantilizaciji na štetu znanosti. Osobit je cilj profiliranje znanstvenih istraživanja vezanih uz specifičnosti Zadra i njegove regije, uz Jadran i Mediteran. Dugi niz desetljeća od svoga osnivanja Sveučilište (tada Fakultet) nije živjelo sa svojim gradom. Zato će se znanstveni potencijal Sveučilišta staviti na raspolaganje i Gradu i Županiji radi ostvarenja zajedničkoga razvitka, a prije svega očuvanja i unaprjeđenja jedinstvene prirodne i kulturne baštine. Da bi se sve ovo moglo pratiti, težit će se prema osiguranju kvalitetne prostorne i tehničke infrastrukture, osiguranju kvalitete i izvrsnosti u najširem smislu, izgradnji svih pratećih sustava za unaprjeđenje znanosti, od virtualnih do fizičkih.

Ova *Strategija* pažljivo analizira sve slabosti i prednosti, mogućnosti i prepreke razvitka znanosti na Sveučilištu u Zadru. Sažeto: goleme prednosti i mogućnosti leže u tradiciji i dosadanjim rezultatima, u jedinstvenom prirodnom i duhovnom položaju Sveučilišta te u privlačnosti Grada i Županije u kojoj se nalazi Sveučilište. Glavne prepreke i slabosti dolaze od slabe provedbe nacionalne strategije razvitka znanosti, od neuređenog i neravnomjernog ulaganja u znanost, od otpora prema svemu što je novo, drugačije i nepoznato - kako u Gradu tako i u akademskoj zajednici.

Ovaj dokument prati *Provedbeni plan aktivnosti do 2014. godine*. Radi vjerodostojnosti i odgovornosti onih koji ga trebaju provoditi u djelo navedeno je niz podataka i brojki koji se temelje na trenutnim procjenama Povjerenstva za znanost. Njihova pouzdanost ovisit će o mnogim poznatim i nepoznatim čimbenicima. Zato ih više treba razumjeti kao izraz želje i nastojanja da se sve stavi na papir i prepozna, nego kao izraz uvjerenja u konačna rješenja.

Uvod

Strategija razvitka znanosti na Sveučilištu u Zadru polazi od dosadašnjih postignuća i potrebe za osnaživanjem i reorganizacijom znanstvene djelatnosti.

Zadarsko sveučilište peto je po veličini u Republici Hrvatskoj. Iako prvo utemeljeno na nacionalnom teritoriju (1396), ono je, realno, nastavak Filozofskog fakulteta u Zadru (utemeljen 1955), tada jedine dislocirane znanstveno-nastavne ustanove Sveučilišta u Zagrebu. Tradicija Zadarskoga sveučilišta zasnovana je na humanističkim znanostima

(filozofija, nekadašnje povijesne znanosti te živi i klasični jezici), a potom, i u manjoj mjeri, na društvenim znanostima (pokrenute 1978). Tek devedesetih godina prošlog stoljeća pokreću se studiji iz prirodnih znanosti, a osnivanjem Sveučilišta i studiji iz tehničkih i medicinskih znanosti.

U odabiru znanstvene strategije Sveučilišta vodilo se računa o širem društvenom i znanstvenom opredjeljenju i smjernicama, koje nalazimo u dokumentima Europske unije i Republike Hrvatske, od kojih izdvajamo najznačajnije: *Lisabonska strategija* (2000. i 2005), *Razvoj znanstvenih strategija i upravljanja na europskim sveučilištima* (EUA 2006), *Znanstvena i tehnologijska politika RH* (2006-2013), *Akcijski plan 2007-2010. – Znanstvena i tehnologijska politika Republike Hrvatske, Akcijski plan za poticanje ulaganja u znanost i istraživanje* (2007). U ovu su *Strategiju* ugrađene i *Preporuke temeljene na raspravi Inovativnost, istraživačko sveučilište i poduzeće zasnovano na znanju* koje je usvojila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u travnju 2008.

Strategija razvitka znanosti Sveučilišta u Zadru okvirni je dokument koji će se pratiti i dopunjavati tijekom prvih godina primjene. Budući da je strategija razvitka znanosti samo jedna od strategija potrebnih Sveučilištu i da joj se pristupa prije izrade cjelovite (sveopće) sveučilišne strategije, razložno je očekivati da će neki segmenti strategije biti teško provodivi i da će se morati mijenjati tijekom provedbe. Uspoređivat će se i usklađivati postignuti i ciljani rezultati kako bi *Strategija* bila živ i stvaran dokument koji nije samom sebi svrha. *Strategija* je postavljena tako da se može bez poteškoća integrirati u opću strategiju Sveučilišta kada ona bude napravljena.

Osnovni je zadatak razvitka znanosti na Sveučilištu stjecanje i unaprjeđenje znanja za gospodarski, društveni, kulturni i industrijski razvitak društva kako bi se unaprijedila kvaliteta života članova akademske zajednice i građana. Među razlozima za pokretanje strategije su svakako i oni koji nam govore da se, s jedne strane, vlastiti znanstveni potencijali ne koriste dovoljno, a s druge da se moramo odrediti prema sve moćnijoj sveučilišnoj konkurenciji (stranoj i domaćoj) i unutar nje naći svoje mjesto. Sveučilišta danas sebi određuju specifične ciljeve u skladu sa svojim snagama i slabostima, pazeći dobro na prijetnje koje dolaze iz okruženja. U tom smislu, ovom se *Strategijom razvitka znanosti* nastoje predvidjeti smjernice svih glavnih sveučilišnih aktivnosti te odrediti odgovorno upravljanje i osiguranje kvalitete.

Ovoj je Strategiji namjera potaknuti sve pojedince i grupe na znanstvenu izvrsnost, na međunarodnu suradnju, na istraživanja u suradnji s gospodarstvom, na transfer tehnologije i interesni prijenos ostvarenih rezultata, na edukaciju i poticanje mladih prema znanstvenim istraživanjima. Bezbroj je načina i postupaka na koje se to može postići od kojih su neki navedeni i u samoj *Strategiji*.

Poslanje i vizija

Sveučilište u Zadru za temeljnu znanstvenu misiju ima organiziranje i provođenje znanstvenih istraživanja, educiranje mladih i njihovo uključenje u istraživanja te prijenos znanja i tehnologija na gospodarstvo i društvo općenito.

Strategija znanstvenoga razvitka Sveučilišta u Zadru temelji se na izgradnji i očuvanju vlastite prepoznatljivosti u akademskoj i društvenoj zajednici, na afirmaciji stečenih vrijednosti Sveučilišta i pokretanju novih. Stoga bi slogan ove strategije mogao biti: Sveučilište u

Zadru – drugačije Sveučilište ili još preciznije: Sveučilište u Zadru – jadransko sveučilište. Odmah se postavlja pitanje: u čemu je razlika između zadarskoga i drugih sveučilišta? I ako ne postoji, u čemu se ona mora sastojati? Zadarsko sveučilište, kao i mnoga druga u Hrvatskoj, opterećeno je dugogodišnjom hipotekom sustava koji je vladao u čitavoj društvenoj zajednici od Drugoga svjetskog rata do početka devedesetih godina prošloga stoljeća. Glavno obilježje toga sustava bilo je ono isto koje je obilježilo i društvo u cjelini: inercija i čuvanje stečenih pozicija na svim razinama, strah od inovativnosti i njezinih posljedica. K tomu, na promjene u prostoru visokoškolskog obrazovanja i znanosti značajno su utjecali problemi tranzicijskog razdoblja nakon 1990-ih do danas, osobito u odnosu na pojačane nastavne aktivnosti uvođenja bolonjskog načina studiranja.

Ova strategija razvitka znanosti počiva, s jedne strane, na reafirmaciji zaboravljenih vrijednosti prvoga hrvatskog sveučilišta i Filozofskoga fakulteta, a s druge na afirmaciji jedinstvenog prirodnog položaja te duhovnog i znanstvenoga naslijeđa. Takvi se strateški ciljevi mogu dostići samo i jedino dugoročnim i dosljednim radom na znanstvenoj izvrsnosti, koja svoje uporište ima u toleranciji i prihvaćanju inovacija, u prirodnom, kulturnom i antropološkom naslijeđu mediteranskoga svijeta, kojemu Zadar i njegovo okruženje oduvijek pripadaju.

Sadašnje stanje znanstvenih aktivnosti

UVODNE NAPOMENE

Stanje i raspored snaga unutar Sveučilišta najjednostavnije se ocrtavaju u broju osoba izabраниh u znanstveno-nastavna zvanja:

- humanističke znanosti: 60,
- društvene znanosti: 30,
- prirodne znanosti 14 i
- ostale znanosti: 5.

Na Sveučilištu je uposleno 357 osoba u znanstveno-nastavnim, nastavnim i suradničkim zvanjima, a trenutno studiraju 6.093 studenta (preddiplomski, diplomski i poslijediplomski/doktorski te apsolvanti iz predbolonjskih programa). Sveučilište je integrirano, sastavljeno od 23 odjela i tri znanstvena centra. Jedan je odjel u postupku dobivanja dopunsice.

Unatoč formalnom statusu znanstveno-nastavne ustanove, Zadarsko je sveučilište u ovom trenutku dominantno obrazovna institucija, a tek potom i znanstvena, prije svega zbog okupiranosti nastavom, osobito nakon uvođenja bolonjskog načina studiranja. Znanstveni rad financira se uglavnom proračunskim sredstvima (odobreni projekti i znanstveni novaci), raste broj projekata financiranih iz drugih izvora te broj prijava na europske i druge projekte. U sklopu postojećih znanstvenih projekata istražuju i razvijaju se i mladi znanstvenici (62 magistra i 63 studenta na poslijediplomskim odnosno doktorskim studijima). S druge strane, izvan Sveučilišta, malen je broj osoba u Gradu koje se bave znanosti. Vrijedno je spomenuti djelatnike Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a, djelatnike Državnoga arhiva u Zadru i liječnike znanstvenike u Općoj bolnici koja ima ambicije postati Kliničkom bolnicom.

Na odabir projekata dosad su utjecali uglavnom sami znanstvenici, slijedom osobnih znanstvenih interesa. Rijetko su se projekti vezivali uz potrebe Grada i Županije, a malo je bilo i fundamentalnih istraživanja. Da bi se stanje popravilo, bitno bi bilo da se promijene opći društveni i znanstveni uvjeti koji čine dvije osnovne skupine:

Prva se odnosi na činjenice na koje Sveučilište ne može (ili barem do sada nije moglo) znatnije utjecati. Riječ je o samom sustavu financiranja znanosti, a onda, specifično, o sustavu financiranja humanističkih i društvenih znanosti te isto tako, specifično, o sustavu financiranja znanosti na malim i nedovoljno ekipiranim sveučilištima. I jedno i drugo i treće ima nepovoljne posljedice na sadašnju znanstvenu politiku Sveučilišta u Zadru. Postojeći sustav s brojnim i rascjepkanim projektima ne odgovara nikomu u Hrvatskoj pa ni Zadru.

Nejasan odnos društvene zajednice i institucija prema humanističkim i društvenim projektima ne odgovara znanstvenicima iz tih područja, a oni čine 84% svih zaposlenih znanstvenika Zadarskoga sveučilišta.

Angažiranje relativno velikoga broja asistenata i znanstvenih novaka u posljednjih nekoliko godina obavljano je često bez jasnih kriterija i arbitrarno. Osim toga, model financiranja znanstvenih novaka, prema kojemu voditelji projekta ne odgovaraju dobivenim sredstvima za vlastiti izbor, nije dobar i podilazi najvećoj bolji hrvatskoga društva uopće, a ta je: nepreuzimanje odgovornosti za vlastite odluke i postupke.

Drugi skup činjenica čini organizacijska i profilacijska struktura samoga Sveučilišta. Iako formalno (prije svega poslovno) integrirano, ono je u svojoj biti duboko dezintegrirano u znanstvenom pogledu, a mnogi postupci upućuju na to da se takvo stanje neće lako mijenjati. Samo Sveučilište, čini se, za tako značajne promjene nema snage, a društvena volja za promjene – unatoč mnogim pozitivnim pokazateljima - ipak još nije sazrela.

I jedan i drugi skup činjenica duboko su odredili sadašnje stanje i stupanj razvijenosti znanstvene produkcije na Sveučilištu.

Opis znanstvene djelatnosti prema znanstvenim područjima

ZNANSTVENI PROGRAMI I PROJEKTI

Znanstvenicima Sveučilišta u Zadru u posljednjem je natječaju 2006. odobreno 50 projekata i sedam programa, što znači da u prosjeku svaki drugi nastavnik u znanstvenom-nastavnom zvanju ima svoj projekt ili program (50 : 107), a mnogi su suradnici na projektima svojih kolega s drugih znanstvenih ustanova.

Najviše je znanstvenih projekata u području humanističkih znanosti, a prema poljima distribucija je sljedeća:

- arheologija – tri znanstvena programa s devet projekata
- povijest – jedan znanstveni program sa šest projekata i jedan samostalan projekt
- filozofija – jedan znanstveni program s tri projekta i dva samostalna projekta
- povijest umjetnosti – dva projekta
- etnologija i antropologija – jedan projekt
- filologija – devet samostalnih projekata (lingvistika, romanistika, kroatistika i klasična filologija)

U području društvenih znanosti znanstveni projekti izvode se u poljima:

- informacijske i komunikacijske znanosti – jedan program s tri projekta i 2 projekta u sklopu programa druge ustanove
- sociologija – pet projekata
- psihologija – tri projekta
- pedagogija – jedan program s tri projekta
- odgojne znanosti – jedan program s pet projekata

18

U području prirodnih znanosti, u polju geoznanosti, jedan je znanstveni program s četiri projekta. Iz ovoga je razvidno da nekoliko odjela nema odobrene znanstvene projekte.

Rezultati znanstvenoga rada predstavljaju se i na domaćim i međunarodnim konferencijama. Tako je u akademskoj godini 2007/2008. održano 15 znanstvenih skupova i konferencija, velik broj različitih radionica, tečajeva i seminara, kao i predstavljanja knjiga i drugih sadržaja. Općenito se može reći da Sveučilište u Zadru od uvijek njeguje ovaj tip znanstvenoga komuniciranja i da je, očito i fizički, poželjno mjesto za ove aktivnosti.

OBJAVLJIVANJE ZNANSTVENIH I STRUČNIH RADOVA

Znanstvena produkcija sustavno se dokumentira u godišnjacima Sveučilišta u Zadru, a svi su se znanstvenici uključili u bazu podataka CROSBİ. Sveučilište izdaje 8 znanstvenih časopisa. U skladu s preporukama Ministarstva i suvremenim potrebama, većina časopisa ima elektroničku inačicu na portalu *Hrčak*.

Osim časopisa, Sveučilište objavljuje 8 do 15 naslova monografskih publikacija godišnje. Sveučilište je osnovalo Ured za izdavačku djelatnost te izradilo mrežnu knjižaru. U 2009. godini planirano je otvorenje *znanstvene* knjižare za koju je izrađen idejni arhitektonski projekt i osiguran prostor. Očekuje se da će knjižara olakšati dostupnost znanstvene i stručne literature Sveučilišnoj knjižnici, znanstvenicima i studentima.

Od 2008. sustavno se radi na objedinjavanju svih podataka o znanstvenim i stručnim radovima znanstveno-nastavnog, nastavnog i suradničkog osoblja na Sveučilišta u jedinstvenu bazu podataka, što će poslužiti kao temelj za planirane bibliometrijske/ webometrijske analize objavljenih radova.

POS LIJEDIPLOMSKI STUDIJI

Na osam poslijediplomskih studija i dvama reformiranim (doktorskim) upisalo se 458 studenata od čega je 64 magistriralo, a 46 doktoriralo. Oko dvije stotine studenata (198) se ispisalo ili napustilo studij. Konačni rok za magisterije i doktorate po starim programima je 2011. godina, pa se očekuje da će većina preostalih studenata do toga roka magistrirati ili doktorirati.

Nakon donošenja odluke o provedbi bolonjskoga procesa i po tom modelu organizacije doktorskih studija, svi do tada postojeći poslijediplomski studiji na Sveučilištu su prestali upisivati nove naraštaje poslijediplomanada. Od toga trenutka počele su aktivnosti na pokretanju novih doktorskih studija. U ovom trenutku Sveučilište provodi po Bolonji dva doktorska studija samostalno, tri u suradnji s drugim sveučilištima. U pripremi i izradi programa je još nekoliko studija. Nastoji se oko manjega broja velikih interdisciplinarnih doktorskih studija.

POSTOJEĆA INFRASTRUKTURA

U 2008. godini Sveučilište je pristupilo pripremama za izgradnju nove sveučilišne knjižnice. Napravljena je programska i arhitektonska osnova kao temelj za raspis idejnog arhitektonsko-urbanističkoga rješenja. Natječaj je proveden i izabrano je rješenje između 15 pristiglih ponuda. Knjižnica je zamišljena kao edukacijsko, informacijsko i kulturno središte Sveučilišta i u sebi bi trebala integrirati sadašnju Sveučilišnu, Znanstvenu i Nadbiskupijsku knjižnicu. Osim ostalih sadržaja, u knjižnici će biti smješten Centar za izradu multimedijalnih nastavnih sadržaja i Regionalni centar za zaštitu pisane građe.

Što se opremljenosti prostora znanstvenom opremom i znanstvenim pomagalicama tiče, redovito je riječ o opremi koja se koristi u nastavne i u znanstvene svrhe. Kapitalna oprema koju traže "ujedinjeni" projekti dobivala se dosad samo iznimno. U 2008. godini po prvi su put objedinjeni zahtjevi za kapitalnom opremom na razini Sveučilišta za više pro-

jekata, ali je odobren samo jedan: laboratorij za zaštitu knjižne građe, koji će biti jezgra budućeg Regionalnog centra za zaštitu pisane građe u novoj Knjižnici.

Kako je Sveučilište u Zadru izraslo na zasadama humanističke tradicije, razvidno je zaostajanje za drugim sveučilištima u odnosu na informacijsko-telekomunikacijsku infrastrukturu. Sveučilište u Zadru uključeno je u nacionalnu ICT mrežu preko regionalnog centra u Splitu. Iako se slika informatičke opremljenosti Sveučilišta popravlja iz dana u dan, stanje i dalje možemo smatrati nezadovoljavajućim. Pojednostavljeno, ono bi se moglo iskazati sljedećim podatkom: broj računala u 2008. godini bio je ukupno 576, a od toga broja samo su 102 bila prijenosna. Nedovoljna ekipiranost i relativno niske plaće (u sustavu Sveučilišta), za ovu djelatnost, opterećuju funkcioniranje i unaprjeđenje sustava.

Potreba da se osposobi veći broj računalnih učionica za nastavu imala je dosad prednost pred nabavom snažnije opreme za znanstvena istraživanja (npr. za geoistraživanja, digitalizaciju baštine, računalnu lingvistiku, onomastička istraživanja, mjerenja u arheološkim projektima...), a razvidan je i nedovoljan broj računalnih i informacijskih stručnjaka.

Izvori sredstava za obavljanje znanstvene djelatnosti

Pretežit dio sredstava za znanstvenoistraživački rad na Sveučilištu u Zadru namiruje se iz proračunskih sredstava preko Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa (MZOS). Sredstva Ministarstva (50 projekata): 1.85 mil. kuna

Sredstva ostalih izvora:

- nacionalni projekti (HIT): 1.9 milijuna kuna
- EU projekti (zbirno): 2.65 milijuna kuna

ZAKONSKI OKVIR

20

Legislativni okvir za obavljanje znanstvenoistraživačke djelatnosti predstavljaju Zakon o visokoškolskom obrazovanju i znanstvenome radu i njegovi podzakonski akti, uključujući i Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, te Statut Sveučilišta u Zadru i pripadajući pravilnici (naprimjer Pravilnik o poslijediplomskim studijima).

Ciljevi

UVODNE NAPOMENE

Dokumentom *Hrvatska u 21. stoljeću* definirana je nacionalna strategija razvitka znanosti i tehnologije za razdoblje od 2006. do 2010. godine. Kako su u tom dokumentu prepoznata ključna područja prioriteta i akcija koje su se planirale pokrenuti, ova *Strategija* ističe one prioritete za koje nalazimo interes sveučilišne zajednice, Grada i Županije te kapacitete, ljudske, materijalne i tehničke, kojima je moguće postići postavljene ciljeve.

Osobito se pritom izdvajaju sljedeći **prioriteti**:

- povećati financijska sredstva za izvrsne znanstvene i razvojne projekte
- preustrojiti odnosno osnovati razvojno-istraživačke jedinice za prioritetna i dugoročna znanstvena istraživanja
- povećati broj poslijediplomskih studija, doktorskih i specijalističkih
- poticati istraživačka partnerstva i ojačati sustav potpore za kvalitetne mlade istraživače
- ulagati u znanstvenu infrastrukturu i sustave za prijenos znanja
- uvesti mjere za poticanje komercijalizacije akademskog istraživanja
- intenzivnije sudjelovati u znanstvenim programima EU-a

No, posebna pozornost na Sveučilištu u Zadru usmjerena je na ona područja koja nisu neposredno vezana uz gospodarsku konkurentnost, ali su važna u uvjetima brzih promjena u međunarodnom okruženju i perspektivi priključenja Hrvatske EU-u, kako se ističe i u navedenom nacionalnom strateškom dokumentu.

Istraživačke teme iz te skupine su:

- temeljno znanje o čovjeku i društvu, bitno za hrvatski nacionalni razvitak
- razvitak razumijevanja humanosti, nacionalnog identiteta i prepoznatljivosti
- očuvanje bogatstva prirodne, kulturne, etnološke i jezične baštine
- razumijevanje i svladavanje društvenih procesa i rizika koje donose nove
- tehnologije, globalni gospodarski razvitak, promjena demografske strukture te sve veća kompleksnost upravljanja suvremenim društvima
- temeljna istraživanja potaknuta znanjem

Pretpostavke za ostvarenje ciljeva

REORGANIZACIJA ZNANSTVENOG RADA UNUTAR NASTAVNOG PROCESA

O znanstvenoj politici Sveučilišta ne može se govoriti a da se ujedno ne govori i o nastavnoj. Budući da se prema postojećem modelu studiranja na Sveučilištu znanstveni procesi praktički ne mogu odvijati neovisno od nastavnih, nužno je da se čitavo Sveučilište i znanstveno i nastavno reorganizira.

OPTIMIZACIJA ADMINISTRATIVNIH PROCESA

Smanjenje vremena i resursa utrošenih na administrativne poslove oslobađa vrijeme i resurse za znanstveni rad. U tom smislu analizirat će se trenutno korištenje svih resursa i provesti maksimalna racionalizacija. Potrebno je, također, ulagati u nove tehnologije kojima će se povećati iskoristivost svih potencijala te provoditi edukaciju za korištenje tih tehnologija.

RAZVOJ ZNANSTVENOG RADA IZVAN NASTAVNE DJELATNOSTI

To se može ostvariti kroz osnivanje znanstvenih centara i sveučilišnih instituta. Sveučilište je već krenulo tim putem, ali, zasada, nedovoljno odlučno. U ovom trenutku postoje tri znanstvena centra, no njihov je kadrovski potencijal trenutno vrlo slabašan. Osnivanje centara i instituta koji bi bili usmjereni samo na znanstvena istraživanja (uglavnom bez nastave) ne smije proizvesti odljev nastavnog kadra u odnosne istraživačke jedinice, jer bi se time mogla dovesti u pitanje nastavna djelatnost na nekim odjelima.

RAVNOMJERAN RAZVOJ U "STARIM" I "NOVIM" ZNANSTVENIM PODRUČJIMA

Preobrazbom Fakulteta u Sveučilište, u raznim je područjima djelovanja označena prekretnica. Jedino su polja obrazovanja i znanosti u biti ostala nedodirnuta. Iako su uvedeni brojni novi programi i programske inovacije, u modelu funkcioniranja i organizacije znanstvenoga rada nije došlo do bitnih promjena. Vizija je Sveučilišta da treba podržavati, u mjeri u kojoj to do njega stoji, razvitak svih znanstvenih područja, nikako jednih na štetu drugih. No, kada se teži visoko ocijenjenim i dobro financiranim projektima, potrebno je uspostaviti sustav kriterija i mjerila kako bi se odabrali projekti bez obzira na polje istraživanja.

MEĐUNARODNA SURADNJA I INTERNACIONALIZACIJA

Dosada se međunarodna suradnja odvijala sporadično, ovisno o afinitetima pojedinih profesora, rijetko je uključivala mlade znanstvenike, a studente gotovo nikada. Nužno je potrebno stvoriti uvjete za internacionalizaciju kojom će Sveučilište, s jedne strane, kompenzirati objektivne slabosti koje su proizvod naslijeđena stanja, a s druge internacionalizirati svoju jedinstvenu poziciju na Mediteranu.

2.2 SURADNJA S LOKALNOM ZAJEDNICOM

Suradnja s Gradom i Županijom jedna je od temeljnih odrednica razvitka Sveučilišta, a prema tome i nastavnog i istraživačkoga rada na Sveučilištu. Ta se suradnja do danas pokazala vrlo produktivnom, prvenstveno kada je riječ o teškim prostornim pitanjima. Sveučilište koristi danas velik broj zgrada koje su (ili su bile) u različitom tipu vlasništva Grada i Županije (zgrada Rektorata, Citadela, Novi Kampus, stara Tehnička škola i druge). I u Gradu i u Županiji raste svijest – godinama prije osamostaljenja zatomljena – da je Sveučilište izvanredan gradski, županijski i nacionalni "proizvod" koji treba njegovati, pomagati i razvijati. Isto tako, sveučilišna uprava i djelatnici vide u toj suradnji zalag daljeg napretka znanosti i istraživanja.

Također, potrebno je učvrstiti suradnju i tragati za novim partnerima u lokalnoj zajednici, osobito u gospodarstvu. Na tragu takvih razmišljanja Sveučilište je već uspostavilo inicijalnu suradnju s Razvojnoum agencijom Zadarske županije, Zakladom za civilno društvo (podružnica Zadar) te je potrebno definirati suradničke projekte.

Važan partner Sveučilišta bit će Opća bolnica Zadar u kojoj, uz ostalo, radi i najveći broj znanstvenika (nakon Sveučilišta). U mnogim znanstvenim područjima Bolnica je relevantan čimbenik i na nacionalnoj razini. Stoga prethodi utvrđivanje i funkcionalno integriranje nekih strateških smjerova razvoja obiju institucija. Činjenica je ustvari da se suradnja između Bolnice i Sveučilišta od ranije odlično razvija (poslijediplomski studij, gostujući nastavnici, zajednički projekti, studij sestrinstva), iako je u biti nedovoljna. Budući da Opća bolnica ima ambiciju prerasti u Klinički bolnički centar, a Sveučilište kvantitativno i kvalitativno povećati broj interdisciplinarnih projekata, suradnja se sama po sebi nameće.

Uza sve navedeno, Sveučilište je jedina ustanova u gradu koja ima znanstveni i intelektualni kapacitet da se uključi u borbu za očuvanje prostora – najvrjednijeg resursa kojim raspolaže Grad i Županija, možda i RH. Sveučilište će svojim programima osvijestiti građane o odgovornosti za održivi razvitak: poticati će istraživanja i čuvanje sjevernodalmatinskoga prostora barem na ovoj razini očuvanosti na kojoj je danas.

ZNANSTVENA INFRASTRUKTURA

Kako su infrastrukturni uvjeti za znanstveni rad na Sveučilištu nedostadni, nužna je izgradnja prostora za znanstveno istraživanje što se može ostvariti kroz osnivanje već spomenutih istraživačkih centara i instituta, izgradnju novog kampusa te dislociranjem znanstvenih aktivnosti kroz projekt *Arhipelagos*, ali prije svega kroz reorganizaciju prostora u staroj zgradi Sveučilišta, nakon preseljenja odjela društvenih znanosti u prostor stare Tehničke škole. Iako je zamjetan napredak u poboljšanju prostornih uvjeta za znanstveni rad preuređenjem staroga Studentskog doma u zgradu novog istraživačkoga središta, taj prostor još uvijek

nije moguće koristiti samo za svrhu kojoj je namijenjen, jer velik dio zauzimaju nastavne aktivnosti koje su ondje privremeno smještene. Stoga je potrebno osigurati kvalitetnije prostorne i tehničke preduvjete za nesmetano i kvalitetno obavljanje znanstvenoga rada.

U infrastrukturne sadržaje važne za znanstveni rad ubraja se i Sveučilišna knjižnica koju je nužno reorganizirati i pripremiti za prijelaz na novu lokaciju. Što se tiče opreme za znanstvenoistraživački rad, ona je nedostatna. No nije uvijek ni racionalno iskorištena, pa treba doraditi kriterije njezine nabave, diobe i korištenja.

Budući da su javno dostupni rezultati znanstvenoga rada, njihovo objavljivanje i osiguranje pristupa iznimno važna sastavnica znanstvene infrastrukture, potrebno je propitati postojeću koncepciju objavljivanja serijskih publikacija, uključujući problematiku njihova periodiciteta, sustava recenziranja i kategorizacije.

DODATNI IZVORI FINANCIRANJA

Osim uobičajenih izvora financiranja znanstvenog rada, sveučilišnog proračuna te znanstvenih projekata (domaćih i međunarodnih), nužno je pokrenuti i neke dodatne izvore. Jedan od njih će biti Zaklada za znanstvena istraživanja (radni naslov), a drugi vlastita znanstvena knjižara s antikvarijatom i prodajom sveučilišnih suvenira. Određena sredstva se namiču i iz Poslovnog centra Sveučilišta, arheološke firme *Artefakt*. Također, pomoć u financiranju znanstvenog rada može doći i kroz udrugu (u osnivanju) bivših studenata *Alumni Universitatis Iadertinae*.

OSIGURANJE KVALITETE

Budući da Sveučilište nastoji izgraditi sustav osiguranja kvalitete, osnovan je Ured za osiguranje kvalitete i Povjerenstvo za unaprjeđenje kvalitete, koji se bave uvođenjem mehanizama za osiguranje kvalitete u svim djelatnostima Sveučilišta – znanosti, nastavi, organizacijskim i administrativnom djelatnostima. Zadaća tog sustava je izrada dokumentacije koja uključuje *Strategiju* i pripadajuće pravilnike i poslovnike, koji bi trebali predstavljati oslonac za buduća vrjednovanja znanstvenog rada.

PROMOCIJA SVEUČILIŠTA I ZNANOSTI

Obveza je Sveučilišta da svoje znanstvene i druge programe predstavi javnosti, da radi na popularizaciji znanosti i svoje prisutnosti u društvu. Takva praksa sve do nedavno nije postojala. Sveučilište je oduvijek predstavljalo svijet za sebe. U taj ga je prostor, u minulom sustavu, gurnula politika, a u novom inercija i konformizam zaposlenika. Srećom, pozitivni trendovi se već duže vrijeme ocrtavaju, pa treba očekivati da će Sveučilište stvoriti sve potrebne preduvjete za predstavljanje rezultata znanstvenoistraživačkog rada i popularizacije znanosti u Gradu, Županiji i društvu općenito.

Načela na kojima se zasniva znanstvena strategija

Kada se uzmu u obzir sve postojeće okolnosti, objektivne koje određuju okvir ponašanja i snalaženja i subjektivne, koje u ovom trenutku vladaju na Sveučilištu, planirano je da okvir za *Strategiju razvitka znanosti* (kao prve u nizu strateških dokumenata Sveučilišta

u Zadru), jasno odredi ključne ciljeve i predvidi moguće postupke i mjerila te načine stalne provjere izvedivosti i nužne adaptibilnosti, osobito u odnosu na druge strateške dokumente. Ova strategija polazi od nekoliko prihvaćenih načela i predviđa niz ciljeva, ostvarenju kojih valja pristupati postupno i sustavno.

Znanstvena strategija razvitka Sveučilišta u Zadru zasniva se na sljedećim načelima:

RAZLIČITOST I PREPOZNTLJIVOST

24 U trenutku globalizacije na svim razinama, različitost (identitet) i prepoznatljivost (*branding*) prate sve aspekte ljudskog društva i postojanja: od seoskih zajednica sa specifičnim običajima do "gradova kulture" koje promovira Europska unija. Što vrijedi za ljude, vrijedi i za sveučilišta. Zadarsko se sveučilište u ovom trenutku ne može sa svojim znanstvenim potencijalom nositi s velikim i moćnim sveučilištima. Zato je odlučno tražiti svoje mjesto u vlastitoj znanstvenoj prepoznatljivosti i u poticanju znanstvenih istraživanja koja jamče inovativnost i kreativnost. Ono želi biti različito od drugih sveučilišta na Jadranu, u Hrvatskoj, na Mediteranu i u Europi. Prema tome, znanstvena orijentacija Sveučilišta bit će usmjerena prema:

- jedinstvenoj kulturološkoj i prirodnoj poziciji Zadra i njegove regije: arhipelagu s 540 otoka s ogromnom antropološkom baštinom, zaobalju s najvećom i povijesno najvažnijom agrarnom pločom na Jadranu, Gradu i njegovoj jedinstvenoj kulturnoj i povijesnoj baštini (pisanoj, likovnoj, graditeljskoj u svim svojim pojavnim oblicima),
- znanostima i poljima u kojima su donedavno Filozofski fakultet i onedavno mlado Sveučilište ostvarili prepoznatljive rezultate (povijest, povijest umjetnosti, arheologija, filologija općenito, psihologija...),
- "novim" znanostima i tehnologijama, novim programima za koje postoji velik interes i koji su karakteristični za vrijeme u kojemu živimo (geografija, pomorstvo, ekonomija, informacijske znanosti, poljoprivreda...),
- interdisciplinarnim diplomskim i doktorskim studijima prepoznatljive znanstvene orijentacije, s međuinstitucionalnom i međunarodnom suradnjom.

To je ambiciozan cilj koji traži mnogo truda i velike promjene u ponašanju, a poglavito zahtijeva iskorjenjivanje svijesti o vlastitoj inferiornosti i nevrijednosti.

POTICANJE MLADIH

U ovom trenutku na Sveučilištu u Zadru je uposlen 121 asistent i 30 znanstvenih novaka. Među njima su četiri doktora znanosti i 38 magistara, pa Sveučilište ima, zajedno s nastavnicima u znanstveno-nastavnim zvanjima, 144 djelatnika sa znanstvenim titulama. Gotovo svi ostali asistenti i novaci (94) su studenti poslijediplomskih ili doktorskih studija. To praktično znači da će u sljedećih 3 do 5 godina većina njih biti u znanstvenim zvanjima. Sveučilište može dakle računati da će u tom trenutku broj svojih znanstvenika gotovo udvostručiti, pa čak i kada se uzme u obzir činjenica da će određen broj znanstvenika dotada otići u mirovinu. Naime, konstantan je "pritisak" novih kadrova izvana, koji žele raditi na Sveučilištu u Zadru.

Iz ovih podataka nedvosmisleno proizlazi da je u posljednjih pet godina došlo do znatne obnove znanstvenog kadra. Kadrovska obnova jedan je od smjerova politike Sveučilišta i ona će se nastaviti provoditi i dalje. Osim opće konstatacije da mladost nosi razvitak, treba svakako istaknuti da su mladi znanstvenici bolje upućeni u znanstvene trendove i tehnologije te metode uključenja u europske i svjetske projekte.

Nastojanje Sveučilišta da mlade znanstvenike pripremi za budući prepoznatljiv i zajednici koristan znanstveni rad očituje se u potpori njihovim međunarodnim aktivnostima, sudjelovanju na znanstvenim skupovima, uključivanju u donošenje ključnih razvojnih dokumenta (poput, primjerice, strateških planova, znanstvene strategije, međunarodne suradnje) i slično.

IZGRADNJA POŽELJNOG OKRUŽENJA ZA ISTRAŽIVAČE

Budući da je u dosadašnjem razvoju bivšeg Filozofskog fakulteta, a današnjeg Sveučilišta u Zadru, bitna odrednica prvoga razdoblja djelovanja bilo pomanjkanje kadrovske mobilnosti i odlazak najboljih znanstvenika, znanstvenom se strategijom nastoji uspostaviti obrnut proces, to jest poticati priljev novih znanstvenika *sa strane*. Prijavlivanjem na programe Nacionalne zaklade za znanost, sudjelovanjem u europskim znanstvenim projektima i otvaranjem natječaja za upražnjena radna mjesta, Sveučilište planira održati trenutni trend zapošljavanja znanstvenika iz zemlje i inozemstva. Pritom se postupno uključuju u te planove i Grad i Županija, kako bi se novim istraživačima olakšali radni uvjeti. Ovdje se ne bi smjelo propustiti istaknuti da su se mnogi mladi novaci i asistenti iz Hrvatske pristali trajno nastaniti u Zadru.

POVEZIVANJE ZNANSTVENOGA RADA I NASTAVNOGA PROCESA

O znanstvenoj politici Sveučilišta ne može se govoriti a da se ujedno ne govori i o nastavnoj. Budući da se u velikom broju slučajeva znanstveni procesi ne mogu odvijati neovisno od nastavnih, razvojna politika Sveučilišta u ovom segmentu ići će u dva smjera. Prvome će biti cilj da se čitavo Sveučilište i znanstveno integrira, a to znači da će se na organizacijskoj razini mnogi odjeli programski povezati (možda i ujediniti) i da će se na taj način osloboditi golemi kadrovski potencijal (više zajedničkih kolegija) i više prostora za individualni rad sa studentima i bavljenje znanosti. Takvo *ujedinjavanje* popratit će i usmjeravanje dvopredmetnih studija prema jednopredmetnima i istodobno, ali i prije toga, smanjenje broja mogućih kombinacija na dvopredmetnim studijima.

POVEZANOST ZNANSTVENIH PROJEKATA I DOKTORSKIH STUDIJA – TEMELJ RAZVITKA ZNANOSTI NA SVEUČILIŠTU

Budući da se koncepcija razvitka znanstvene politike na državnoj razini još uvijek nije u potpunosti profilirala, Sveučilište u Zadru poduzelo je odgovarajuće korake (koordinator: Povjerenstvo za znanost) kako bi se do raspisivanja natječaja za prijavu novih znanstvenih projekata uključili svi raspoloživi ljudski potencijali za pokretanje velikih interdisciplinarnih projekata, značajnim dijelom tematski orijentiranih prema Zadru, Jadranu i Mediteranu u kojima bi sudjelovali istraživači sa sveučilišta i ustanova zainteresiranih za ove teme. Osim u državnim, Sveučilište sudjeluje i pokreće projekte s lokalnim zajednicama, Gradom, razvojnim agencijama i gospodarstvom, unatoč činjenici da dominantna

orijentacija Sveučilišta prema humanističkim znanostima nema, zasada, poželjne suradnike u praksi. Stvari nešto bolje stoje u području društvenih i prirodnih znanosti.

Kada je riječ o doktorskim studijima, cilj je Sveučilišta da se uključi u važne nacionalne projekte i da u njima sudjeluje više odjela iz različitih znanstvenih polja, bilo da je riječ o *lokalnim znanstvenim problemima* ili pak o *združenim doktorskim studijima* s domaćim i stranim znanstvenim partnerima.

Prioriteti znanstvene strategije

POVEĆATI FINACIJSKA SREDSTVA ZA IZVRSNE ZNANSTVENE I RAZVOJNE PROJEKTE

U gospodarskoj situaciji u kojoj se nalazi RH, potrebno je sustavno tražiti dodatne izvore financiranja kako bi se osiguralo postupno ostvarivanje zacrtanih znanstvenih ciljeva.

UČINITI ZNANSTVENI RAD ČIMBENIKOM ZNANSTVENE IZVRSNOSTI I KONKURENTNOSTI

Uspostaviti mehanizme vrjednovanja znanstvenoga rada na Sveučilištu, poticanja inovativnosti i nagrađivanja izvrsnosti.

POVEĆATI BROJ I KVALITETU POSLIJEDIPLOMSKIH STUDIJA

Cilj je strategije u ovom području povećati broj poslijediplomskih doktorskih i specijalističkih studija, gdje je osobito važno da specijalistički poslijediplomski studiji postanu dio sustava stalnog stručnog usavršavanja. Prednost u oblikovanju i izvedbi tih vrsta studija planira se dati onima za koje lokalna zajednica pokazuje najviše potreba.

SUSTAVNO BRINUTI O MLADIM ZNANSTVENICIMA

Cilj je strategije da se osiguraju mehanizmi za popularizaciju znanstvenoga rada, motivaciju mladih za bavljenje znanstvenim istraživanjima i poticanje izvrsnosti sustavom stipendija i nagrada.

NJEGOVATI MEDITERANSKI IDENTITET SVEUČILIŠTA

Jedan od prioritetnih ciljeva znanstvene strategije Sveučilišta je da se istraživački okrene prema svojoj mediteranskoj sastavnici – bez sumnje najvrjednijoj sastavnici svoga identiteta. To međutim nikako ne znači da nešto što pripada Jadranu i Mediteranu može samo po sebi biti kvalitetno i imati prednost. Znanstvena prednost, i u ovom i u svim drugim slučajevima, bit će usmjerena na izvrsnost i na praktičnu primjenu te izvrsnosti, pripadala ona mediteranskoj ili bilo kojoj drugoj "orijentaciji".

PROMICATI VAŽNOST OČUVANJA PROSTORA – PREPOZNATLJIVOG OBILJEŽJA GRADA I SVEUČILIŠTA

Cilj je strategije osigurati posebno mjesto u istraživanjima i budućim projektima fizikom i duhovnom prostoru arhipelaga, zaobalja i Grada u svim njihovim dimenzijama i pojavnostima.

OSNAŽITI I SUSTAVNO NJEGOVATI SURADNJU S LOKALNOM ZAJEDNICOM

Cilj je strategije osigurati sustavno dogovaranje o znanstvenim istraživanjima koja su od osobite važnosti za zajednicu te pokrenuti mehanizme sustavne suradnje. Na tom tragu planiraju se preustrojiti odnosno osnovati razvojno-istraživačke jedinice za prioriteta i dugoročna znanstvena istraživanja.

INTENZIVNIJE SUDJELOVATI U ZNANSTVENIM PROGRAMIMA EU-A

Cilj je strategije osigurati uvjete za prijavljivanje na međunarodne i projekte EU-a, osobito one u kojima Hrvatska sudjeluje.

Materijalni aspekti izvodivosti *Strategije*

Osim jedne velike donacije u trenutku osnivanja Sveučilišta (obnova sveučilišne kapele sv. Dimitrija) te dodjele već spomenutih objekata i prostora od Grada i Županije, Sveučilište je uvijek sve svoje operativne i razvojne programa rješavalo sredstvima Ministarstva i sredstvima iz vlastitih prihoda. Postoje važni dijelovi ove *Strategije* za čije ostvarenje nisu potrebna gotovo nikakva sredstva, i drugi koji se ne mogu ostvariti bez pomoći lokalne zajednice i državnog proračuna. Sveučilište će se u svim segmentima i u mjeri svojih mogućnosti osloniti na vlastite snage. Jasno je da se veliki projekti iz *Strategije* neće ostvariti izostane li društvena i gospodarska pomoć.